

## WADVOGELTELLINGEN IN HET NEDERLANDSE WADDENZEE- GEBIED IN APRIL EN SEPTEMBER 1973

Bird-counts in the Dutch Waddensea area in April and September 1973

G. C. BOERE en P. M. ZEGERS

### INLEIDING

De simultaantellingen van wadvogels in het Nederlandse Waddenzeegebied, zoals deze in het kader van de werkzaamheden van Werkgroep II van de Waddenzeecommissie (Commissie Mazure) in 1972 werden gestart en waarvan het resultaat van de telling van juli 1972 inmiddels is gepubliceerd (Boere & Zegers 1974), is voortgezet met tellingen in november 1972, april en september 1973.

In dit artikel worden de resultaten meegedeeld van de tellingen van 1973. De telling van november 1972 is door slechte weersomstandigheden maar in een beperkt gebied goed uitgevoerd. Het is niet de bedoeling om in dit artikel een vergelijk te maken tussen de beide tellingen uit 1973 en daaraan eventueel konklusies te verbinden. Het hier gepubliceerde materiaal wordt daarvoor te beperkt geacht.

De telling van september 1973 maakte deel uit van een wadvogeltelling in internationaal verband. Onder auspiciën van de Wader Working Group van het Internationaal Waterfowl Research Bureau werd deze telling ook uitgevoerd in het Deense- en Duitse Waddenzeegebied, de Nederlandse Delta en in Engeland, Schotland en Ierland. Voor een overzichtskaart van het Waddenzeegebied wordt verwezen naar Boere en Zegers (1974).

### METHODE

Aan de medewerkers werd verzocht om op beide voorkeursdata: 7 april en 2 september, omstreeks hoogwater hun gebied te tellen. Het bleek in de praktijk niet altijd mogelijk daaraan te voldoen, waardoor de volgende afwijkingen ontstonden: *Telling 7 april 1973*: Texel: 6 april met een enkele aanvulling op 9 april. Terschelling: een gedeelte op 8 april. Ameland, Schiermonnikoog, Balgzand, Wieringen: 8 april. Tijdens de telling was het zicht goed. De harde noordwestelijke wind zorgde voor een verhoging van de normale vloedstand met ongeveer een halve meter. *Telling 2 september 1973*: Texel: een deel op 3 september. Engelsmanplaat: 31 augustus. Vlieland, Richel, Ameland-oost, Friese kust: 1 september. Tijdens de telling was het uitstekend weer met goed zicht.

In de tabellen zijn de resultaten van de verschillende afwijkende teldata niet apart vermeld. Strikt genomen is dit niet geheel juist, omdat verstoringen van de ene op de andere dag verplaatsingen van groepen vogels tot gevolg

kan hebben. Iets dergelijks deed zich voor tijdens de telling van september. Het Rijksinstituut voor Natuurbeheer bevond zich met een aantal medewerkers op Terschelling en was in staat om het hele eiland te tellen op 1 en 2 september. Op 2 september bleken er bijna tweemaal zoveel Rosse Grutto's, Kanoetstrandlopers en Bonte Strandlopers aanwezig te zijn. Een verklaring daarvoor kon toen niet worden gegeven. Later bleek dat op 2 september, ongeveer 2½ uur voor hoogwater, grote groepen Rosse Grutto's, Kanoetstrandlopers en Bonte Strandlopers Griend hadden verlaten in noordelijke richting. Het is vrijwel zeker dat deze vogels op Terschelling zijn gaan overtijnen en niet op de Richel of Vlieland, omdat op deze beide plaatsen de aantallen vogels op 1 en 2 september niet verschilden. De oorzaak van deze massale verplaatsing, het ging om enkele tienduizenden vogels, moet waarschijnlijk gezocht worden in de werkzaamheden aan de strandwal bij Griend, waardoor de vogels gevoeliger kunnen zijn geweest voor verstoringen. Dergelijke grote verplaatsingen behoren echter tot de uitzonderingen. Uitwisselingen op kleinere schaal, tot enkele duizenden vogels, komen vaker voor. In bijna alle gevallen zijn daarbij Wulpen betrokken, de soort die het gevoeligst is voor verstoringen. De ervaring heeft geleerd dat deze verplaatsingen ook meestal in dezelfde gebieden voorkomen. Bekend zijn in dit verband: de driehoek Ameland-Engelsmanplaat-Friese kust; Schiermonnikoog-Groningse kust; Vlieland-Richel en de Eendrachtsschorren op Texel met de Vliehorst. Dergelijke gebieden moeten dan ook zoveel mogelijk op dezelfde dag geteld worden.

Voor zover bekend is er tussen de eilanden onderling weinig uitwisseling en de resultaten van recent ringonderzoek aan steltlopers op Schiermonnikoog en Vlieland wijzen ook in die richting (Boere, in voorbereiding).

## RESULTATEN

### Telling 7 april 1973

Tijdens deze telling konden Griend, Engelsmanplaat, Simonszand en de omgeving van Den Helder niet geteld worden, terwijl de Zuiderduintjes bij Rottumeroog pas enkele uren na hoogwater konden worden bereikt. De oorzaak daarvan was een harde noordwestelijke wind en de daarmee gepaard gaande verhoging van de waterstand, waardoor het moeilijk was de onbewoonde platen te bereiken. Bij Den Helder werd geen toestemming verkregen het militaire terrein te tellen. De hoge waterstand had ook tot gevolg dat de kwelders langs de Fries-Groningse kust voor ongeveer 80% onder water liepen, wat een betere telsituatie opleverde. Op 7 april zullen Engelsmanplaat en Simonszand nauwelijks een functie als hoogwatervluchtplaats hebben gehad door de hoge waterstand. De vogels, die normaal op Simonszand overtijnen, zullen toen hun hoogwatervluchtplaatsen op Schiermonnikoog en langs de Groningse kust hebben gehad, terwijl de vogels van Engelsmanplaat uitgeweken zullen zijn naar Ameland en de Friese kust. Schiermonnikoog en

|                                        | Texel  | Vlieland | Terschelling | Ameland | S<br>mor |
|----------------------------------------|--------|----------|--------------|---------|----------|
| <i>Anas platyrhynchos</i>              | 50     |          | 375          | 145     |          |
| <i>Anas crecca</i>                     | 50     |          | 65           | 35      |          |
| <i>Anas penelope</i>                   | 280    |          | 510          | 250     |          |
| <i>Anas acuta</i>                      | 2      |          | 2            | 2       |          |
| <i>Anas clypeata</i>                   | 45     |          | 55           | 9       |          |
| <i>Somateria mollissima</i>            | 270    |          | 3330         | 1060    |          |
| <i>Tadorna tadorna</i>                 | 840    | 360      | 1560         | 1370    |          |
| <i>Anser anser</i>                     | 4      |          | 20           | 140     |          |
| <i>Branta bernicla</i>                 | 1500   | 300      | 4580         |         |          |
| <i>Branta leucopsis</i>                |        |          |              |         |          |
| <i>Haematopus ostralegus</i>           | 4600   | 2200     | 8440         | 4770    |          |
| <i>Pluvialis squatarola</i>            | 190    |          | 460          | 410     |          |
| <i>Pluvialis apricaria</i>             | 620    |          | 1320         | 275     |          |
| <i>Charadrius hiaticula</i>            | 30     |          | 4            | 6       |          |
| <i>Charadrius alexandrinus</i>         |        |          |              | 17      |          |
| <i>Arenaria interpres</i>              | 490    | 500      | 220          |         |          |
| <i>Numenius arquata</i>                | 2970   | 2300     | 4890         | 2920    |          |
| <i>Limosa lapponica</i>                | 2700   | 7800     | 1860         | 850     |          |
| <i>Tringa totanus</i>                  | 400    | 500      | 1590         | 1350    |          |
| <i>Tringa erythropus</i>               | 3      |          |              |         |          |
| <i>Tringa nebularia</i>                |        |          | 29           |         |          |
| <i>Calidris canutus</i>                | 60     | 10.000   | 4000         |         |          |
| <i>Calidris maritima</i>               |        | 40       |              |         |          |
| <i>Calidris alpina</i>                 | 470    | 13.000   | 11.610       | 5470    | 2        |
| <i>C. canutus</i> + <i>C. alpina</i>   | 16.400 |          |              |         |          |
| <i>Calidris alba</i>                   | 22     |          | 7            | 85      |          |
| <i>Recurvirostra avosetta</i>          | 125    | 10       | 175          | 15      |          |
| Wader spec.                            |        |          |              |         |          |
| <i>Larus marinus</i>                   | 75     |          | 55           | 13      |          |
| <i>Larus fuscus</i>                    | 25     |          | 340          |         |          |
| <i>Larus argentatus</i>                |        |          | 7320         | 3200    |          |
| <i>Larus canus</i>                     | 115    |          | 200          | 16      |          |
| <i>Larus ridibundus</i>                | 640    |          | 1090         | 490     |          |
| <i>L. canus</i> + <i>L. ridibundus</i> |        |          |              | 10      |          |
| <i>Larus spec.</i>                     | 125    |          |              | 170     |          |
| Diverse species                        | 252    |          | 1086         | 17      |          |
| Totaal                                 | 33.350 | 37.010   | 55.190       | 32.100  | 4        |

Als diverse species zijn in de tabel opgenomen: *Gavia stellata* 1; *Podiceps nigricollis* 3; *Podiceps auritus* 1; *Podiceps ruficollis* 3; *Phalacrocorax carbo* 2; *Ardea cinerea* 7; *Platalea leucorodia* 6; *Anas querquedula* 203; *Anas strepera* 49; *Aythya fuligula* 230; *Aythya ferina* 13; *Bucephala clangula* 25; *Clangula hyemalis* 1; *Mergus merganser* 1; *Mergus serrator* 150; *Mergus albellus* 12; *Cygnus olor* 1; *Rallus aquaticus* 2; *Gallinula chloropus* 10; *Fulica atra* 390; *Charadrius dubius* 4; *Gallinago gallinago* 87; *Lymnocyptes minimus* 3; *Numenius phaeopus* 1; *Tringa ochropus* 1; *Philomachus pugnax* 194; *Phalaropus lobatus* 1; *Sterna hirundo*/S. *paradisaea* 3; *Sterna sandvicensis* 1.

Tabel 1. Aantal en soort van de vogels, die geteld werden, en de verspreiding ervan in het Nederlandse Waddenzeegebied begin april 1973.

Table 1. Number and species of the birds counted and their distribution in the Dutch Waddensea area in the beginning of April 1973.

| Friese<br>kust | Groningse<br>kust | Rottumer-<br>oog | Rottumer-<br>plaat | Balgzand/<br>Wieringen | Dollard | Totaal  |
|----------------|-------------------|------------------|--------------------|------------------------|---------|---------|
| 300            | 195               | 7                | 5                  | 80                     | 1720    | 3100    |
| 35             | 20                | 1                |                    |                        | 6680    | 6900    |
| 1320           | 90                |                  |                    | 210                    | 7850    | 10.700  |
| 75             | 35                | 2                |                    | 55                     | 820     | 1040    |
|                |                   |                  |                    |                        | 390     | 520     |
|                | 5                 |                  | 50                 |                        |         | 6770    |
| 5080           | 2270              | 150              | 65                 | 560                    | 1960    | 15.800  |
|                | 8                 |                  |                    |                        | 218     | 250     |
| 3550           | 1110              | 35               | 260                | 480                    |         | 13.950  |
| 16             |                   |                  |                    |                        |         | 47      |
| 4700           | 9650              | 600              | 1000               | 2600                   | 710     | 46.800  |
| 200            | 2080              |                  | 65                 | 7                      | 50      | 3600    |
| 390            | 135               |                  |                    |                        | 5200    | 8320    |
|                | 260               | 1                | 6                  | 18                     | 20      | 410     |
|                |                   | 3                | 3                  | 4                      | 1       | 28      |
|                | 12                |                  | 40                 | 75                     |         | 1340    |
| 5460           | 5780              | 300              | 1600               | 1300                   | 3350    | 35.600  |
| 3              | 115               | 4                |                    | 650                    | 4770    | 28.250  |
| 4680           | 4780              | 1                | 9                  | 950                    | 2540    | 17.400  |
|                |                   |                  |                    |                        | 430     | 440     |
|                |                   |                  |                    |                        | 1       | 30      |
| 8              | 390               |                  |                    |                        |         | 18.400  |
|                |                   |                  |                    |                        |         | 40      |
| 35.900         | 31.000            | 1500             | 4500               | 5500                   | 68.800  | 197.700 |
|                |                   |                  | 2                  |                        |         | 16.400  |
| 1310           | 310               |                  |                    | 90                     | 2910    | 170     |
|                |                   |                  |                    |                        |         | 5040    |
| 1              | 50                | 75               |                    |                        | 10      | 600     |
|                | 2                 | 1                |                    |                        | 2       | 460     |
| 3570           | 1020              | 900              | 1300               |                        | 75      | 460     |
| 195            | 115               | 25               | 75                 |                        | 520     | 21.900  |
| 1240           | 1200              |                  | 100                |                        | 4740    | 1700    |
| 580            | 200               |                  |                    |                        |         | 9900    |
| 440            | 930               |                  | 25                 |                        |         | 1240    |
| 70             | 28                | 9                | 10                 | 230                    | 325     | 1700    |
|                |                   |                  |                    |                        |         | 2200    |
| 69.120         | 61.800            | 3610             | 9120               | 12.810                 | 114.090 | 479.200 |

|                                              | Texel  | Vlieland | Terschelling | Ameland | Schiermonnikoog | Richel |
|----------------------------------------------|--------|----------|--------------|---------|-----------------|--------|
| <i>Phalacrocorax carbo</i>                   | 1      | 1        | 8            |         |                 |        |
| <i>Ardea cinerea</i>                         | 20     | 1        | 10           | 5       | 1               |        |
| <i>Platalea leucorodia</i>                   | 101    |          | 36           |         |                 |        |
| <i>Anas platyrhynchos</i>                    | 700    | 135      | 1200         | 1240    | 1100            |        |
| <i>Anas crecca</i>                           | 205    | 47       | 140          | 22      | 20              |        |
| <i>Anas penelope</i>                         | 110    |          | 100          |         | 160             |        |
| <i>Anas acuta</i>                            | 15     | 12       | 9            | 2       |                 |        |
| <i>Anas clypeata</i>                         | 155    | 3        | 82           | 16      | 40              |        |
| <i>Somateria mollissima</i>                  | 400    | 510      | 2130         | 240     | 280             |        |
| <i>Tadorna tadorna</i>                       | 120    |          | 210          | 250     | 90              |        |
| Duck spec.                                   |        |          | 10           |         |                 |        |
| <i>Anser anser</i>                           |        |          | 72           | 11      |                 |        |
| <i>Haematopus ostralegus</i>                 | 24.800 | 6500     | 24.970       | 26.630  | 26.770          |        |
| <i>Pluvialis squatarola</i>                  | 35     | 53       | 4320         | 1210    | 1720            |        |
| <i>Pluvialis apricaria</i>                   | 315    | 11       | 3540         | 1450    | 810             |        |
| <i>Charadrius hiaticula</i>                  | 140    | 55       | 830          | 430     | 1170            |        |
| <i>Charadrius alexandrinus</i>               | 18     |          | 7            | 470     | 400             |        |
| <i>Arenaria interpres</i>                    | 190    | 640      | 185          | 125     | 170             |        |
| <i>Numenius arquata</i>                      | 5000   | 5540     | 9960         | 6310    | 12.330          |        |
| <i>Limosa lapponica</i>                      | 5270   | 4020     | 19.920       | 2930    | 4520            |        |
| <i>Tringa totanus</i>                        | 1060   | 1930     | 1780         | 3150    | 850             |        |
| <i>Tringa erythropus</i>                     | 12     |          | 22           | 36      | 30              |        |
| <i>Tringa nebularia</i>                      | 44     | 490      | 440          | 940     | 960             |        |
| <i>Calidris canutus</i>                      | 40     | 28.400   | 37.370       | 2150    | 18.300          |        |
| <i>Calidris alpina</i>                       | 3800   | 18.600   | 52.960       | 20.300  | 39.400          |        |
| <i>C. canutus</i> + <i>C. alpina</i>         |        |          |              |         |                 |        |
| <i>Calidris ferruginea</i>                   | 11     |          | 4            | 1       |                 |        |
| <i>Calidris alba</i>                         | 3      | 125      | 1890         | 570     | 300             |        |
| <i>Recurvirostra avosetta</i>                | 1      | 330      | 600          | 275     | 270             |        |
| Wader spec.                                  |        |          |              |         |                 | 100    |
| <i>Larus marinus</i>                         | 90     |          | 980          | 400     | 100             |        |
| <i>Larus fuscus</i>                          | 1190   |          | 990          | 90      | 33              |        |
| <i>Larus argentatus</i>                      | 6950   | 800      | 5200         | 760     | 2590            |        |
| <i>Larus canus</i>                           |        | 470      | 3840         |         | 4430            |        |
| <i>Larus ridibundus</i>                      |        | 5250     | 5520         |         | 6830            |        |
| <i>L. canus</i> + <i>L. ridibundus</i>       | 12.750 | 3960     | 3250         | 14.400  |                 |        |
| <i>Larus spec.</i>                           |        | 250      | 75           | 3750    |                 |        |
| <i>Sterna hirundo</i> + <i>S. paradisaea</i> | 63     |          | 130          | 550     |                 |        |
| <i>Sterna albifrons</i>                      | 21     | 16       | 48           | 200     |                 |        |
| <i>Sterna sandvicensis</i>                   | 50     |          | 51           | 55      | 10              |        |
| Diverse species                              | 458    | 2        | 658          | 398     | 222             |        |
| Totaal                                       | 64.140 | 78.150   | 183.560      | 89.370  | 123.910         | 100 1  |

Als diverse species zijn in de tabel opgenomen: *Podiceps cristatus* 43; *Podiceps ruficollis* 17; *Ciconia nigra* 3; *Anas strepera* 315; *Aythya marila* 1; *Aythya fuligula* 62; *Melanitta nigra* 3; *Mergus serrator* 2; *Branta bernicla* 2; *Anser spec.* 1; *Grus grus* 1; *Gallinula chloropus* 73; *Fulica atra* 1220; *Charadrius dubius* 4; *Gallinago gallinago* 170; *Numenius phaeopus* 680; *Limosa limosa* 5; *Tringa ochropus* 47; *Tringa glareola* 3; *Tringa hypoleucos* 220; *Calidris maritima* 7; *Calidris minuta* 9; *Philomachus pugnax* 710; *Phalaropus lobatus* 1; *Larus minutus* 1; *Chlidonias niger* 11.

Tabel 2. Aantal en soort van de vogels, die geteld werden en de verspreiding ervan in het Nederlandse Waddenzeegebied begin september 1973.

Table 2. Number and species of the birds counted and their distribution in the Dutch Waddensea area in the beginning of September 1973.

| ngse<br>st | Engels-<br>man-<br>plaat | Griend | Rottumer-<br>oog | Rottumer-<br>plaat | Simons-<br>zand | Den<br>Helder/<br>Balgzand/<br>Wieringen | Dollard | Totaal    |
|------------|--------------------------|--------|------------------|--------------------|-----------------|------------------------------------------|---------|-----------|
| 21         | 1                        | 40     |                  |                    |                 | 1                                        |         | 70        |
|            |                          |        |                  |                    |                 | 25                                       | 20      | 150       |
|            |                          |        |                  |                    |                 | 22                                       |         | 160       |
| 170        |                          | 190    | 25               | 7                  |                 | 460                                      | 1990    | 12.020    |
| 56         |                          |        | 4                |                    |                 | 45                                       | 4860    | 5950      |
| 140        |                          |        | 20               |                    |                 | 20                                       | 100     | 1130      |
| 90         |                          |        | 50               | 2                  |                 | 23                                       | 10      | 220       |
| 38         |                          |        |                  |                    |                 | 100                                      |         | 520       |
| 17         | 300                      | 60     | 2000             | 1100               | 30              | 7                                        |         | 7110      |
| 60         |                          |        | 500              | 100                | 120             | 900                                      | 630     | 11.850    |
| 80         |                          |        |                  |                    |                 |                                          |         | 2460      |
| 2          |                          |        |                  |                    |                 |                                          |         | 85        |
| 50         | 6930                     | 11.000 | 20.000           | 7200               | 2600            | 13.600                                   | 63      | 242.700   |
| 50         | 560                      |        | 450              | 160                | 18              | 255                                      | 1240    | 18.580    |
| 40         |                          |        | 13               |                    |                 |                                          | 660     | 10.120    |
| 80         | 8                        | 50     | 100              | 65                 |                 | 185                                      | 320     | 6080      |
| 10         |                          |        | 3                | 4                  |                 | 68                                       |         | 980       |
| 55         | 1                        | 250    | 35               | 80                 |                 | 310                                      |         | 2390      |
| 70         | 2560                     | 880    | 3000             | 2900               |                 | 4450                                     | 2150    | 101.650   |
| 50         | 430                      | 15     | 300              | 540                | 1700            | 2500                                     | 2910    | 51.700    |
| 50         |                          | 100    | 15               | 30                 |                 | 1850                                     | 85      | 34.750    |
| 20         |                          |        | 1                | 1                  |                 | 550                                      | 855     | 2930      |
| 80         | 5                        | 3      | 125              | 80                 |                 | 285                                      | 30      | 4320      |
| 00         | 1300                     | 20     | 500              | 2300               |                 | 175                                      |         | 92.800    |
| 30         | 9140                     | 4500   | 17.000           | 15.300             |                 | 11.150                                   | 11.650  | 274.130   |
|            |                          |        |                  |                    | 150             |                                          |         | 150       |
| 2          |                          |        |                  | 1                  |                 | 55                                       |         | 74        |
| 28         | 140                      |        | 125              | 140                |                 |                                          |         | 3320      |
| 40         | 35                       |        | 14               |                    |                 | 825                                      | 6900    | 15.650    |
|            |                          |        |                  |                    |                 |                                          |         | 700       |
| 12         |                          | 400    |                  | 150                |                 | 115                                      | 25      | 2300      |
| 12         |                          |        | 15               | 20                 | 100             | 10                                       |         | 2460      |
| 00         |                          | 3000   | 3000             | 1200               | 200             | 4380                                     |         | 33.080    |
| 00         |                          | 400    | 1750             | 1300               |                 | 275                                      |         | 16.180    |
| 20         |                          | 5000   | 1250             | 2000               |                 | 2380                                     | 1060    | 32.340    |
| 00         | 1450                     |        |                  |                    | 2000            |                                          |         | 52.140    |
| 00         | 2390                     |        |                  |                    |                 | 3500                                     |         | 10.340    |
| 20         | 70                       | 250    | 400              | 100                | 250             | 135                                      |         | 2100      |
| 00         | 70                       | 10     | 120              | 70                 |                 | 1                                        |         | 660       |
| 1          | 32                       | 10     | 85               | 30                 |                 |                                          |         | 320       |
| 37         | 15                       |        | 7                | 20                 |                 | 16                                       | 626     | 3600      |
| 30         | 25.440                   | 26.180 | 50.910           | 34.900             | 7170            | 48.670                                   | 35.560  | 1.060.300 |

Ameland werden echter geteld op 8 april toen de vloed veel lager was en Engelsmanplaat en Simonszand wel als hoogwatervluchtplaats geschikt zullen zijn geweest. (Gegevens verstrekt door de Studiedienst Hoorn van de Rijkswaterstaat.) Dit betekent dat de vogels, die normaal op deze platen overtijd zouden hebben, maar op 7 april zijn uitgeweken naar de eilanden, vermoedelijk niet zijn geteld; die welke naar de kust zijn gevlogen, wel. Op Griend zullen beide dagen vele duizenden vogels aanwezig zijn geweest, die niet zijn geteld. Geschat wordt dat in totaal 55.000 vogels niet zijn geteld. Dit cijfer is gebaseerd op losse voorjaarsstellingen van de desbetreffende gebieden. De soortensamenstelling van deze groep vogels is uiteraard niet bekend, maar ongetwijfeld zullen Rosse Grutto's, Kanoetstrandlopers en Bonte Strandlopers een belangrijk aandeel hebben gevormd.

In Tabel 1 zijn de resultaten van de telling vermeld. Aantallen waarbij werd vermeld dat zij betrekking hadden op broedende vogels zijn niet opgenomen. Het totaal aantal is vergeleken met andere simultaantellingen uit het Waddenzeegebied aan de lage kant. Onder andere wordt dit veroorzaakt doordat een aantal belangrijke wintergasten reeds zijn vertrokken naar de broedgebieden, b.v. de Scholekster. Het winteraantal voor deze soort is ca. 220.000 ex. (Hulscher 1971), terwijl nu „maar” 50.000 ex. werden geteld.

Van belang is verder het grote aantal Rotganzen: ruim 14.000 ex. Voor de periode 1960-1966 noemen Mörzer Bruijns en Timmerman (1968) 5000 Rotganzen als maximum voor het voorjaar. Dit betekende al een toename vergeleken met de periode 1945-1960. De toename van het aantal pleisterende Rotganzen heeft zich dus ook na 1966 voortgezet.

### Telling 2 september 1973

Dit is de meest volledige telling, die tot op heden in het Nederlandse Waddenzeegebied werd gehouden. De resultaten zijn opgenomen in Tabel 2. Het is opmerkelijk dat het waargenomen aantal van ruim 1 miljoen vogels aanzienlijk meer is dan werd geteld eind augustus 1963 (Rooth 1966), terwijl beide teldata toch goed vergelijkbaar zijn. Het verschil is des te opmerkelijker omdat tijdens de telling van augustus 1963 het huidige Lauwersmeer, toen nog een belangrijk wadvogelgebied, wel geteld is, terwijl dat nu niet het geval was. De grote verschillen worden naar onze mening vooral veroorzaakt door het feit dat tijdens de telling van augustus 1963 grote delen van het Waddenzeegebied o.a. de Fries-Groningse kust uitsluitend vanuit een vliegtuig zijn geteld. Er bestaat natuurlijk de mogelijkheid dat begin september 1973 gedurende korte tijd maximale aantallen aanwezig zijn geweest, waardoor het aantal van 1 miljoen vogels mogelijk een geflatteerd beeld geeft van wat gemiddeld in die periode van het jaar aanwezig kan zijn. Er is echter ook een groot aantal deeltellingen bekend van de waddeneilanden en trajekten langs de kust uit de periode eind augustus-begin september voor verschillende jaren. De waargenomen aantallen zijn heel vaak dusdanig dat ook bij een voorzich-

tige extrapolatie voor het hele Waddenzeegebied, uitgaande van de tot nu toe bekende verspreidingsgegevens, de aanwezige aantallen wadvogels ruim 1 miljoen of meer zouden moeten bedragen. Wij zijn daarom van mening dat het aantal waargenomen wadvogels van begin september 1973 een beter beeld geeft van de pleisterende aantallen in het Nederlandse Waddenzeegebied in de nazomer, dan de telling van eind augustus 1963. Tot slot nog een opmerking bij enkele soorten. Vooral in de westelijke Waddenzee kunnen zich concentraties Futen, Toppereenden, Brilduikers, IJseenden, Eidereenden en Zaagbekken ophouden, welke niet van de wal af geteld kunnen worden. De aantallen van deze soorten bij de door ons georganiseerde tellingen zullen daardoor ook nauwelijks een beeld geven van de werkelijke aantallen.

#### SUMMARY

In the beginning of April and September 1973 bird-counts were made in the whole Dutch Waddensea area. The birds counted are given in Table 1 and 2. The number of birds counted in April is rather low. The most important reason is the migration of some winter visitors to the breeding grounds, for instance the Oystercatcher.

Some smaller islands were not counted. The estimate numbers of birds which probably occur in this area are 55.000. Remarkable is the increase of the number of Brent Geese: maximum 5.000 in spring 1960-1966; 14.000 in april 1973.

The number of birds counted in September 1973 is very much higher than that counted at the end of August 1963. The most important reason for this is the fact that in August 1963 large areas were counted only from an airplane. Therefore it is the authors' impression that the number of birds counted in September 1973 gives a more real picture of the number of birds occurring in the Dutch Waddensea area during late summer.

#### LITERATUUR

- Boere, G. C. en P. M. Zegers 1974. Wadvogeltelling in het Nederlandse Waddengebied in juli 1972. *Limosa* 47: 23—28.  
 Hulscher, J. B. 1971. De Scholekster en de Waddenzee. *Waddenbulletin* 6 no. 2: 9—13.  
 Mörzer Bruijns, M. F. en A. Timmerman 1968. Over het voorkomen van de Rotgans (*Branta bernicla bernicla*) in Nederland. *Limosa* 41: 90—106.  
 Rooth, J. 1966. Vogeltellingen in het gehele Nederlandse Waddenzeegebied augustus 1963. *Limosa* 39: 175—181.

#### Lijst van medewerkers:

A. J. Beintema; R. J. Beintema; Th. Belterman c.s.; Ph. Bossenbroek; R. Bossenbroek-Kolhorn; G. C. Boere; P. Boer; C. de Boer; W. Braaksma; N. v. d. Brederode; Sj. Braaksma; B. Brinkman; L. M. J. v. d. Bergh; L. J. Dijkse; A. J. van Dijk; A. J. Dijkse; A. Dijkstra; R. Dantuma; K. S. Dijkema; P. J. van Dorssen; B. Braster; K. Carrière; R. Dubbelt; J. van Doorn; B. Ebbinge; M. van Eerden; H. Esselink; H. M. van Eck; W. Eelman; H. Eikhoudt; M. Engelmoer; O. Eenshuistra; D. Fey; P. Fuchs; D. Gussinklo; M. Groenendaal; L. de Goede; T. Grollo; T. v. Gent; S. ten Houten de Lange; R. van Halewijn; J. Horst; D. A. Jonkers; G. Jonkers; W. de Jong; J. S. Hoekstra; A. Ferwerda; R. Kaal; P. G. Key; M. Kersten; A. Kiers; J. v. d. Kam; E. Koopman; J. P. van Leeuwen; J. van Leeuwen; G. Mast; H. T. van de Meulen; H. H. van Meer; G. Meeuwissen; Th. Mulder; B. Nijeboer; P. van de Poel; B. van Poelgeest; H. Prins; J. Prop; Th. Renssen; J. Rooth; K. Reppoldt; R. Reijnen; B. van Rossum; B. Roelevink; Th. G. de Roos; T. de Ruiter; R. Rollingswier; P. Ruardij; A. Smit; J. Smit; C. P. Sikkema; R. Sluijs; R. Slings; A. Timmerman; J. Tinbergen; C. N. de Vries; K. v. d. Vlies; P. Vroeg; K. Visser; G. de Vries; F. Vogelenzang; D. Vreugdenhil; A. Veenstra; P. Vos; R. Wassenaar; W. Weijs; J. Weijs-Boot; A. Westra; W. de Wilde; H. Wight; P. J. Wiertz; P. M. Zegers; L. Zwarts.

Adressen: G. C. Boere, Dorpsstraat 196, Vlieland. P. M. Zegers, Ropta 64, Drachten.